

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	3	3	1
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

(2054)

MUSIC INSTRUMENTAL (In all Mediums)

Paper—A Theory

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :— Answer **FIVE** questions in all — **ONE** each from Unit I to IV. Unit-V is compulsory.

UNIT—I

1. Explain about the historical development of Indian Music from 15th to 17th Century. 9
2. Write down the classification of Indian Musical Instruments and its various categories. Explain any two out of those categories. 9

UNIT—II

3. Explain Shudh Raag, Chhayalag Raag, Sankiran Raag and Parmel Praveshak Raags. 9

4. Write down brief explanation on any **THREE** of the following :
- (i) Meend
 - (ii) Ghaseet
 - (iii) Zamzama
 - (iv) Kampan.
- 9

UNIT—III

5. Write down the life sketch of Ustad Vilayat Khan ji. 9
6. Explain about the life and contribution of Ustad Abdul Halim Zafar Khan towards Music. 9

UNIT—IV

7. Write the notation of Razakhani Gat with two Toras in any of the Raags prescribed in your course. 9
8. Write down the details of Dhamar Taal with the notation in Ekgun and Dugun Layakaris. 9

UNIT—V

9. Answer any **NINE** questions :—
- (i) What is the Thaata of Raag Madhuwanti ?
 - (ii) Write down the time of Raag Hamir.
 - (iii) When was Smt. Annapurna Deviji born ?
 - (iv) How many matras are there in Sulta ?
 - (v) What is the Jati of Madhuwanti ?
 - (vi) Write down the Thaata of Raag Multani.

- (vii) How many Moorchhnas are there in total ?
(viii) Which matra is Khali in Dhamar Taal ?
(ix) How many vibhags are there in Sultal ?
(x) Write down Vadi-Samvadi swaras of Raag Hamir.
(xi) When did Vilayat Khan ji die ?
(xii) Define Kirtan. 9×1=9

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पाँच प्रश्न करें। यूनिट I से IV तक प्रत्येक में से एक-एक प्रश्न करें। यूनिट-V अनिवार्य है।

यूनिट—I

1. 15 वीं से 17 वीं शताब्दी के दौरान भारतीय संगीत के ऐतिहासिक विकास के विषय में बताएं। 9
2. भारतीय संगीत वाद्यों का वर्गीकरण करते हुए उसकी विभिन्न श्रेणियों को बताकर किन्हीं दो श्रेणियों को विस्तार से लिखें। 9

यूनिट—II

3. शुद्ध राग, छायालग राग, संकीर्ण राग तथा परमेलप्रवेशक राग के विषय में लिखें। 9

4. किन्हीं तीन को संक्षिप्त में लिखें :

- (i) मींड
- (ii) घसीट
- (iii) ज़मज़मा
- (iv) कम्पन्न ।

9

यूनिट—III

- 5. उस्ताद विलायत खां जी के जीवन पर प्रकाश डालें । 9
- 6. उस्ताद अब्दुल हलीम जाफ़र खां जी के जीवन तथा उनके संगीत में योगदान की चर्चा करें । 9

यूनिट—IV

- 7. अपने पाठ्यक्रम के किसी भी राग की रजाखानी गत दो तोड़ों सहित लिखें । 9
- 8. धमार ताल का परिचय तथा उसकी नोटेशन एकगुण तथा द्विगुण में लिखें । 9

यूनिट—V

- 9. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए :—
 - (i) मधुवन्ती राग का थाट लिखो ।
 - (ii) हमीर राग का समय क्या है ?
 - (iii) श्रीमति अन्नपूर्णा देवी जी का जन्म कब हुआ ?
 - (iv) सूलताल में कितनी मात्रा होती है ?
 - (v) मधुवन्ती की जाति लिखो ।

- (vi) ਰਾਗ ਮੁਲਤਾਨੀ ਕਾ ਥਾਟ ਲਿਖੋ।
- (vii) ਕੁਲ ਸੂਚਨਾ ਕਿਤਨੀ ਹੈ ?
- (viii) ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਮੇਂ ਖਾਲੀ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ ਪਰ ਹੈ ?
- (ix) ਸੂਲਤਾਲ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਵਿਭਾਗ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ?
- (x) ਰਾਗ ਹਮੀਰ ਕਾ ਵਾਦੀ-ਸਮਵਾਦੀ ਸੁਰ ਲਿਖੋ।
- (xi) ਵਿਲਾਧਤ ਖਾਂ ਜੀ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਯੁ ਕਥ ਹੁਏਂ ?
- (xii) ਕੀਰਤਨ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।

9×1=9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ — ਯੂਨਿਟ-I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. 15ਵੀਂ ਤੋਂ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 9
2. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਯੰਤਰਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। ਇਹਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਗ, ਛਯਲਾਗ ਰਾਗ, ਸੰਕਿਰਨ ਰਾਗ ਅਤੇ ਪਰਮੇਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9

4. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿੰਨ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(i) ਮੀਂਡ

(ii) ਘਸੀਟ

(iii) ਜਮਜਮਾ

(iv) ਕੰਪਨ।

9

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਉਸਤਾਦ ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਨ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਿੱਤਰ ਲਿਖੋ।

9

6. ਉਸਤਾਦ ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ ਜ਼ਫਰ ਖਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਰਜਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਲਿਖੋ।

9

8. ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਇਕਗੁਨ ਅਤੇ ਦੁਗੁਨ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।

9

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(i) ਰਾਗ ਮਧੁਵੰਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ?

(ii) ਰਾਗ ਹਮੀਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।

(iii) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਨਪੂਰਨਾ ਦੇਵੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

(iv) ਸੂਲਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਮਾਤਰਾ ਹਨ ?

- (v) ਮਧੁਵੰਤੀ ਦੀ ਜਾਤੀ ਕੀ ਹੈ ?
- (vi) ਰਾਗ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦਾ ਥਾਟ ਲਿਖੋ।
- (vii) ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਮੂਰਛਨਾ ਹਨ ?
- (viii) ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਮਾਤਰਾ 'ਤੇ ਹੈ ?
- (ix) ਸੂਲਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿਭਾਗ ਹਨ ?
- (x) ਰਾਗ ਹਮੀਰ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
- (xi) ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਨ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
- (xii) ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

9×1=9